

עוז אהבת התורה של הרידב"ז

ברצוני לספר עובדה מהרידב"ז ששמעתי אותו מהג"ר אלעזר צדוק טורצ'ין, שהוא שמע אותו בהיותו בישיבת 'חברון' מהג"ר יצחק גרינברג. ונשתדל לספר אותו, כדי שנתעורר מעוצם אהבת התורה שבערה כאש יוקדת ברידב"ז.

בירושלים היה גר גאון נורא - ר' מאיר אויערבאך זצ"ל - שהיה קודם רב בקאליש, מחבר הספר "אמרי בינה", הוא נפטר בשנת תרל"ח. היה לו נכד שקראו לו ר' מנחם אויערבאך בן בנו של ה'אמרי בינה', הוא היה ת"ח מובהק, ומעסקני הציבור הגדולים בירושלים.

בילדותו, זכה ר' מנחם ללמוד אצל הסבא ה'אמרי בינה', ופעם, באמצע הלימוד אומר האמרי בינה לנכדו מנחם: 'תדע לך, אם פעם יפגוש אותך מישהו, ויטען לך על הסבא שלך - האמרי בינה - שאישתמיטתיה, נשמט ממנו 'משנה למלך', - וזה הרי בזיון, שאישתמיטתיה 'משנה למלך'... 'אז תענה לו, על המקום, של 'משנה למלך' אשתמיטתיה תוס' מפורש'...

ובכל זאת, ה'אמרי בינה' לא כתב בספרו שה'משנה למלך' כתב כך וכך, ואשתמיטתיה תוס' מפורש. ויתכן שטעמו היה, כמו שאמר הרב אברמסקי, שהקב"ה לא נותן שנים וחיים כדי לכתוב חידו"ת [ולהוסיף] שגאון פלוני נשמט ממנו תוס'.

האמרי בינה עשה בצורה מתוחכמת, ובסימן שהוא מדבר מהנושא של המשנה למלך, הוא כתב לדינא שלא כמו המשנה למלך, אך בלי להזכיר את שמו, ואת העובדה שנשמט ממנו.

אבל עכ"פ, הוא אמר לנכדו: '...אם מישהו יטען עליך, שהסבא שלך אישתמיטתיה מל"מ, תענה לו, שהמשנה למלך אישתמיטתיה תוס'.' והמשיכו ללמוד.

עברו שנים, והמנחם הזה גדל בשנים וגדל בתורה, וכאשר היה כבר כבן ארבעים, והיה מעסקני הציבור בירושלים שבאותו זמן, והיה המצב הכלכלי בירושלים חמור מאד, החליטו הגדולים שבירושלים שהוא יסע לארה"ב ויערוך שם מגביות עבור אנשי ירושלים. [יתכן שהיה זה בשנת תרס"ט].

הוא נסע לארה"ב, והגיע למקום מסויים כדי לערוך שם מגבית. כשהגיע לשם, אמנם קיבלוהו בסבר פנים יפות, וברכוהו בברכת 'ברוך הבא' וכו', אך אמרו לו שהעיתוי לא כ"כ מתאים כדי לעשות מגבית, מכיון שבדיוק אתמול הגיע לכאן הרידב"ז מצפת... בשביל המגבית למוסדות שלו בצפת, שגם שם היה המצב קשה. והסבירו לו שכאן במקום אי אפשר לעשות מגבית לשני משולחים באותו זמן, ולכן שיתן קודם לרידב"ז שבועיים שיעשה את המגבית שלו, ואח"כ ימתין עוד שבועיים שיוכלו בני המקום לעמוד בעוד מגבית, ואז יבוא, ובינתיים שיסע למקומות אחרים.

הוא סבר וקבל. אך מכיון שכבר היתה זו שעת לילה מאוחרת, נשאר ללון שם. הביאו אותו למלון, הוא עלה על יצועו, ובשעת לפנות בוקר מוקדמת קם...

- וכעת מגיע החלק הכי מרגש בסיפור הזה.

הוא יוצא בשקט מחדרו במלון לפרוזדור, והוא רואה שבפרוזדור מסתובב - הלוח ^{מרח"ח 1234567} וחוזר - 'אריה דבי עילאי'. הולך הלוח וחוזר ומשנן גמרות, משנן גמרות... מי זה? הרידב"ז... נורא נוראות!

^{מרח"ח 1234567}

עם העיניים הבוערות שלו, הולך - הלוח וחוזר - וחוזר על תלמודו, כמו שתמיד היה אומר גמרות בעל פה. כך היתה דרכו של הרידב"ז, לומר גמרות בע"פ...

והוא, ר' מנחם אויערבאך, ראה - לפנות בוקר - את הדמות הקדושה הזו. הוא נגש אליו בחרדת קודש לקבל את פניו. שואל אותו הרידב"ז, מי אתה? והוא ענה: 'אני מנחם אויערבאך מירושלים'.

אומר לו הרידב"ז: 'אולי אתה נכד של ה'אמרי בינה'? והוא אומר: כן. ואומר לו הרידב"ז: אתה יודע שהסבא שלך נשמת ממנו משנה למלך? --האש בוערת... ור' מנחם, [בשקט] אומר: 'נכון, בגלל שהמל"מ נשמת ממנו תוס'... והרידב"ז, בשמעו זאת, נדלק ממש... התחיל הרידב"ז ללכת הלוח וחוזר... 'דער משנה למלך האט פארזען א תוס'?'...

וכמובן שמיד העביר הרידב"ז במחשבתו את כל ה'תוספות'ים, אך הוא לא מוצא את התוס', אז ר' מנחם אויערבאך אומר, בשקט: 'ס'איז א תוס' אין סדר נזיקין'. הוא לא אמר את המסכתא. ואז, על המקום, הרידב"ז נעצר, ונתן צעקה. 'אוי ווי', 'זה הרי תוס' בבבא קמא דף... ד"ה'...

ואח"כ, דבר ראשון נתן לו נשיקה. - הוא היה מנשק את כולם, גם את הילדים בחיידר. כאשר היו גומרים את הלימודים בחיידר, היה עומד ומנשק אותם, מרוב אהבתו את התורה. ומיד אומר לו הרידב"ז: 'תגיד, בשביל מה באת לכאן?'... 'מה אתה עושה פה באמריקה, אתה הרי מירושלים?' וענה: 'באתי למגבית בשביל המוסדות בירושלים'. ואז אמר לו: 'תראה, אני גם באתי בשביל מגבית. אבל אם אתה נכד של ה'אמרי בינה' שהוא תפס את המל"מ שאישתמיטתיה תוס', אני עוצר את המגבית שלי, ועכשיו, שבועיים אני מגוייס למגבית שלך... שבועיים הוא עבד בשבילו, רק בשבילו הוא עבד.

כך סיפר לי ר' אלעזר צדוק טורצין בשם ר' יצחק גרינברג. אך בכל זאת רציתי לדעת ברור את הענין כתבתי מכתב לר' יצחק גרינברג, שהיה גר בפ"ת, ששמעתי מר' אלעזר צדוק טורצין שסיפר משמו עובדה כזו מהרידב"ז. והייתי מעוניין לשאול אותו שתי שאלות. א. אם הסיפור נכון, ובצורה הזאת. ב. מה התוס'? מה המשנה למלך? ומה האמרי בינה?

והוא, שהיה אדם חביב וזריז, ענה שהסיפור הוא אמת ויציב, וכתב שהוא יליד יפו, הוא למד בת"ת 'אור זורח' שם, ואח"כ, עדיין בילדותו, שלחוהו ללמוד בירושלים. במשך שנות ילדותו גדל בביתו של ר' מנחם אויערבאך בירושלים, והוא סיפר לו פעם, בהזדמנות, את הסיפור הזה. כך שהסיפור הוא נכון ומסופר טוב, אבל את המקום של התוס', המשנה למלך והאמרי בינה - הוא לא זוכר. עכ"ד.

ובהתרגשות, רציתי להוסיף, שאחרי שספרנו את העובדה הזו לפני שנים רבות בת"ת 'תורת אמת' בערב חג השבועות, אח"כ באסרו חג השבועות אני פותח את תיבת המכתבים, ורואה מונח שם דף - בלי מעטפה, בכתב ילדותי של ילד בערך בכתה ז', וזה תוכנו:

'לכבוד הרב שליט"א. התוס' הוא בבבא קמא... המשנה למלך הלכות מתנות עניים... והאמרי בינה בהלכות תרומות ומעשרות...' בלי חתימה.

הלכתי למנהל, הרב מאיר הכהן מונק, ואמרתי לו 'הכר נא...' תברר לי בבקשה מי הילד. הוא בא אלי חזרה ואמר לי שהוא בירר, זה ילד מ'רמת אהרן'. הילד בא הביתה, וסיפר לאבא את הסיפור, ואביו שהוא 'בן תורה', איתר לו את המקום...

ובאמת שזה החלק המרגש ביותר בסיפור... ספרתי את הסיפור הזה לאדם גדול אחד, ת"ח גדול, והוא אמר שזה המרגש ביותר בסיפור. ראשית כל, מצד עצמו. ועוד, כי הם אמרו, 'הדור הזה ילך, הדור הבא יהיה שלנו...' [כך אמרו הציונים המייסדים, הדור הזה, של הזקנים, ילך. והדור הצעיר, הדור הבא יהיה שלנו]. והנה, יושב לו ילד, עם אביו, - שניהם 'בני תורה'... מתייגעים... מחפשים... ומוצאים! את התוס', את המשנה למלך, ואת האמרי בינה.

שקידת התורה של רבי משה לנדינסקי זצ"ל

הגאון רבי משה לנדינסקי זצ"ל, נסע בצעירותו ללמוד בישיבת וואלז'ין. הוא ישב שם שלש שנים, ובמשך כל השלש שנים לא נסע - לא לביתו, ולא לשום מטרה אחרת.

שלש שנים הוא ישב ולמד ברצף... אחרי שלשת השנים הללו הוא נזכר וחשב שהוא יסע הביתה, ונסע לביתו. הוא הגיע לפני חג הפסח, והוריו קבלוהו בשמחה, 'שלום עליכם' - 'עליכם שלום'...

אחרי קבלת הפנים, התיישב עמו אביו לדבר קצת, שלש שנים הוא לא ראה אותו. פתח ואמר: 'נו, תגיד. יש לך חברותות?' 'אתה לומד עם חברותות?' והוא אומר: 'אבא, חברותא אחד...' -- כל השלש שנים יש לו רק חברותא אחד.

אומר לו אביו: 'למה רק חברותא אחד?' 'אתה לא משתלב, אתה...?'

והוא אומר: 'אני אגיד לאבא, קבעתי עם חברותא מיד כשבאתי לישיבה, והתיישבנו בבוקר ללמוד, ולמדנו כל ה'סדר' של לפני הצהריים וב"ה הלך טוב, אז נדברנו בינינו שאנחנו ממשיכים, והמשכנו אחרי הצהריים. אח"כ הגיע הערב, והחלטנו שאנחנו ממשיכים. יצא לנו מיד ביום הראשון שלמדנו ביחד שלשה סדרים, 'עמוסים' - כמו שאומרים. חמש עשרה שעות למדנו ביחד, ראינו שזה טוב. וכיון שגם אני הייתי מרוצה ממנו, וגם הוא מרוצה ממני, המשכנו הלאה, וכבר שלש שנים שאנחנו לומדים ככה. לכן יש לו רק חברותא אחד.

שואל אותו האבא: 'תגיד, מעניין, איך קוראים לו?' והוא נאלם, - נאלם דומיה! וממש במבוכה, הוא אומר: 'אבא, אוי ווי, בכלל לא עלה בדעתי שאבא ישאל את זה. אינני יודע איך קוראים לחברותא שלי...' 'שלש שנים אתה לומד אתו, ואתה לא יודע איך קוראים לו?' והוא